

3. Ezt az anyagot minden középiskolai tanulónak a III—V. osztályig el kell sajátítania. Ezért a tankönyvek anyagának (szókészlet, nyelvtan) a III—V. osztályig teljesen azonosnak kell lennie, sőt a magam részéről a közösséget a tanulmányok befejezéséig alkalmaznám. A VI—VIII. osztályig a tanuló aktív szókészletének és stílusának gazdagodása egyéni képességeitől függjön. Az iskola feladata természetesen az, hogy ezt elősegítse, kötelessége pedig, hogy a III—V. osztály anyagát állandóan ébren tartsa és tökéletesen bevésse.

4. Mivel a VI—VIII. osztály anyaga tervezetem szerint minden tanuló által elsajátítandó alapon nyugszik, azon az alapon, amely a nyelv gerincét adja a beszédkészség szempontjából, olyan alapon, melyből valamilyen tökéletesebb stílus kifejlődhet a tanuló képességei alapján; nem lényegbevágó, hogy mindennap tartunk-e német órát vagy sem. A legkívánatosabb az volna, ha a III—VI. osztályban heti 4 óra, a VII—VIII. osztályban esetleg csak 3—3 óra jutna a német nyelvtanításnak körülbelül 30-as létszámmal és a következő órarenddel: kedd, szerda, csütörtök és szombat, lehetőleg a 2. és 3. órában (amint részletesen kifejtettem *A német nyelv tanításának egyes kérdései és az új középiskola* című értekezésemben. Nevelésügyi Szemle. 1938. júl—okt.).

És végül — azonfelül, hogy tervezetem megszüntetné a vándor-diákoknak a német nyelvtanítást érdeklő problémáját is, mert hiszen a III—V. osztályban a nyelvi anyag mindenütt ugyanaz volna — a német nyelvtanítás a fent vázolt felfogással könnyen beleilleszthető az új középiskola tantervébe.

Lemle Rezső.

A népiskolák fenntartásával járó terhek arányosítása.

A magyar kormánynek szociális reformokra irányuló tervei között szerepel az arányos és igazságos teherviselés megvalósítása is. A kormánynek ez az ismételt és nyomatékosan hangsúlyozott törekvése irányította a figyelmet azokra az aránytalanságokra és igazságtalanságokra, amelyek a népiskolákkal kapcsolatban fennállanak. Az aránytalan megterhelés úgy keletkezett, hogy az olyan községekben, ahol a népoktatásról állami népiskola gondoskodik, a helyi lakosság alig vagy csak kis mértékben járul hozzá az iskola fenntartásához. Jobban meg van terhelve a lakosság ott, ahol a népiskolát a község tartja fenn. Az iskolafenntartó községek az 1924. évi 177.200. számú belügyminiszteri rendelet értelmében a népiskola fenntartási költségeit a községi vagyon és jogok jövedelméből tartoznak biztosítani, és ahol ez nem elegendő, ott a községi pótdadóval gondoskodnak fedezetről. Az ilyen községben

a népiskola fenntartási költsége gyakran felülmúlja az állami egyenes adó 30%-át, de néhol 60—80, sőt 100%-át is. Még jobban meg vannak terhelve a hívek az olyan községben, ahol az egyház-község tart fenn felekezeti iskolát. A felekezeti népiskolát fenntartó egyházak a költségeket felekezeti iskolaadó alakjában vetik ki híveikre. A községi pótagót minden adófizető községi lakosnak fizetnie kell, a felekezeti iskolaadót azonban nem. Felekezeti iskolaadót nem köteles fizetni ugyanazon község másvallású lakója, a községben teleppel vagy ingatlannal bíró részvénytársaság, a nem azonos iskolai célú alapítvány és az állami birtok. Így érthető, hogy a felekezeti iskolát fenntartó egyház hívei vannak a népiskola fenntartási költségeivel legsúlyosabban megterhelve, noha ez iskolák államsegélyben is részesülnek. Az igazságtalanság mértékét lényegesen fokozza az a körülmény is, hogy a nem állami iskolás községek lakói — mivel állami adójukkal az állami iskolák fenntartásához is hozzájárulnak — tulajdonképpen kétszeresen vannak megterhelve népiskolai fenntartási költséggel.

A községi és felekezeti népiskolák fenntartási költségeinek kérdésével foglalkozik *Dr. Horváth Győző és Ruszthy-Ruszték Károly Törvényjavaslat-tervezet a népiskolai terhek arányosításáról és a nem állami tanítók helyi illetményeinek korszerű kiszolgáltatásáról* című füzet. A 16 lapnyi füzet egy 10 §-ból álló törvénytervezetet és ennek indokolását tartalmazza. A népiskolák fenntartásával járó terhek arányos elosztását úgy kívánják megvalósítani, hogy minden iskola fenntartási költségét áthárítsák a községre és az államra. Valamely község (város) területén működő valamennyi állami, községi és bevett vallásfelekezeti jellegű népiskola elhelyezéséről, az iskolaépületek jókarbantartásáról, a tantermek bebútorozásáról, felszereléséről, fűtéséről, takarítási költségeiről, egyszóval minden dologi szükségletéről a község tartozik saját költségvetésében gondoskodni (1. §). De bármilyen jellegű népiskolánál szabályszerűen alkalmazott valamennyi tanító fizetését, családi és hadipótlékát, szóval a mindenkor törvényes tanítói illetményt teljes összegében a m. kir. központi illetményhivatal fizeti (2. § 2. bekezdés). Ez az intézkedés megszüntetné azt az aránytalanságot, hogy míg pl. Pásztón a 16 tanerős állami népiskola kereken évi 3500 P, Csikéria községben az 5 tanerős állami népiskola évi 2600 P helyi terhet jelent, addig Nagybaracskán a 7 tanerős községi népiskola 17.000 P helyi megterhelést okoz. Általában míg az állami népiskolák községekben a helyi teher egy-egy lélekre 0.5—3 P, addig a nem állami iskolás községekben 6—16 P. Az állami népiskolák községekben a legnagyobb teher 50%-kal kisebb, mint a nem állami népiskolák községekben a legcsekélyebb népiskolai teher.

Ez az intézkedés megszüntetné több igazságtalanságot. Bevonná a terhek viselésébe az ezen terhek alól ma mentesült adóalanyokat;

megszüntetné a jogosan sérelmezett kettős megadóztatást; a nép-
oktatási terheket a községek az adóalanyokra arányosan és igaz-
ságosan oszthatnák szét.

Tanítóegyesületekben igen gyakran hangzik^o a panasz a termé-
szetben járó szolgáltatások ellen. De panaszkodnak a természetbeli
járandóság kezelésére hivatott hivatalos közegek is, főként az
ebből eredő nehézségek és fölös hivatali munka miatt. Ha a határt
elemi csapás éri, akkor az ilyen természetbeli szolgáltatással fi-
zetett tanító sem terményhez, sem pénzhez nem juthat. A saját
jövedelmes földje nem termett semmit, de a hasonlóan elemi káro-
sult hívek sem tudják fizetni az egyházi iskolaadót, amiből a fele-
kezeti tanító helyi készpénzilletménye folyósíthatnák. Ezt a már
régén idejét multá párbért és terményszolgáltatásokat szünteti
meg a javaslat 2. §-ának 1. bekezdése. A községi és hifelekezeti
tanítók, kántortanítók helyi illetményét jogfenntartással visszaen-
gedi az eddigi kiszolgáltatóknak.

A javaslat arra törekszik, hogy a népiskolai terhek ilyen meg-
osztása ne okozzon az államkincstárnak újabb megterhelhetést.
Ezért elrendelné, hogy minden község, melynek területén bármilyen
jellegű népiskola működik, köteles az évi egyenes állami adó 5%-át
»tanítói helyi illetményváltás« címén az illetékes adóhivatalba be-
fizetni. Továbbá minden község és egyházközség, melynek javára
javadalmi föld is visszajárt, köteles a visszaengedett földterület
minden holdja után évenként 30 P-t az előbb említett címen az adó-
hivatalba befizetni. A szerzők számszerűen kimutatják, hogy ezen
intézkedés következtében a fedezet 226.000 P-vel meghaladja a
szükségletet. Természetesen emelkednének az állami népiskolás
községek terhei, de csökkennének a nem állami iskolás községek
költségei. Így pl. Csikéria állami iskolás községnek jelenlegi 2600
P-s terhe 5500 P-re emelkedne, de Katymár 17.000 P-s terhe 9000
P-re csökkenne.

A községi és felekezeti tanítóknak tanítógyűléseken sokszor
hangoztatott sérelme, hogy ha kántori teendőket is végeznek, a
kántori javadalmazást is beszámítják tanítói illetményükbe, míg
az állami tanítók, ha kántori teendőket is végeznek, a kántori dí-
jazást tanítói fizetésük megcsonkítása nélkül kapják. Ezt a sérelmet
orvosolná a 4. §, mely szerint a kántortanítókat a kántori teendők
ellátásáért megfelelő és a tanítói javadalmazásba be nem számít-
ható díjazásban kell részesíteni.

A további szakaszok a nem állami tanítók nyugdíjárulékáról,
az új tanítói állások szervezéséről, esetleg fölöslegessé vált tanítói
állások szüneteltetéséről, a természeti vagy jogi személyek által
fenntartott érdekeltségi iskolákról, az iskolai alapítványok kamatai-
ról rendelkeznek. A 10. § átmeneti intézkedéseket tartalmaz.

A felekezeti iskolák fenntartási költségeivel és az ilyen iskolák tanítóinak illetményeivel foglalkozik a *Tiszajobbparti Mezőgazdasági Kamarának A kultúradó reformja* tárgyában a földművelésügyi és a közoktatásügyi miniszterhez intézett fölterjesztése. Főképen a falusi egyházközségek terhének arányosítását égetően sürgős kérdésnek tartják, rendezését a kormány szociális programjához valónak tekintik. Méltánytalannak mondják, hogy éppen az ország legszegényebb rétege, a nincstelen 1—2-holdas földművelő lakosság, az általa jóformán igénybe sem vett állami tanintézetek és főiskolák terheivel való hozzájáruláson kívül, tekintélyes részében a saját erejéből tartsa fenn a falusi népiskolákat is. A súlyos felekezeti iskolateher miatt gyakran a legelkeseredettebb panaszok hangzanak el. A beadvány fölemlít eseteket, hogy a falu földművelő lakossága vagy annak egy része néha háromszoros iskolaadóval van megterhelve. Így pl. Tiszafüreden a református iskolát a politikai község tartja fenn, tehát ennek költségeihez valamennyi adófizető községi lakos pótagójával hozzájárul. Fizetik tehát ezt az adót a római katolikusok is, viszont a katolikus elemi iskolát a csupán rájuk kivetett egyházi iskolaadóból tartják fenn. De ugyancsak ők, mint minden adófizető polgár, az állami adóval hozzájárulnak az állami iskolák fenntartásához is. Ez kiáltó példája az iskolai terhek aránytalan elosztásának és a kérdés rendezetlenségének.

A beadvány felsorolja, hogy a felekezeti tanító mennyire hátrányos helyzetben van az állami tanítóval szemben. Javadalmának nagy része függ a gazdasági év sikerétől. Nem tagja a betegségyélyző intézetnek. A hadipótlékot és az államvasúti arcképes igazolvány megváltási díját a fenntartó egyház nem köteles fizetni.

Az egész kérdés közmegnyugvást keltő és végleges rendezésére a Kamara kultúradó bevezetését javasolja. Ebből fedezné az állam minden felekezeti tanító készpénzilletményét. Azt remélik, ha így ettől a tehertől megszabadulnának az egyházak, megadnák a többi kedvezményt tanítóiknak. A felekezetek tovább is adnák az illetményföldet, fedeznék az iskola összes dologi kiadásait, telket adnak és hozzájárulnak az iskolaépület emeléséhez, fizetik a nyugdíjalaphoz való hozzájárulást és gondoskodnak a tanító lakásáról. A beadvány is kívánatosnak tartja, hogy a kántori illetmény elválasztassék a tanítói fizetéstől.

Kétségtelen, hogy a kérdés megérett a megoldásra. Mindkét beadványban van megfontolásra érdemes gondolat.

Szenes Adolf.